

Чи підлягає обмеженню конституційне право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення в умовах воєнного стану?

Ні, однак можливе тимчасове обмеження окремих елементів права, закріплених в Законі України “Про звернення громадян”.

Відповідно до ст. 40 Конституції України усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Відповідно до статті 64 Конституції України зазначена гарантія є непорушною та не може обмежуватись навіть в умовах воєнного та надзвичайного стану.

Перш за все, це зумовлено правовою природою “інституту звернення” як ефективного інструменту, шляхом застосування якого громадянин може реалізувати будь-яке інше право.

У контексті реалізації зазначеного права ст. 40 та ст. 64 Конституції України гарантують неможливість встановлення обмежень щодо таких конституційних елементів цього права:

- право подати звернення;
- право на обґрунтовану відповідь;
- право отримати таку відповідь у встановлений законом строк.

Водночас Закон України “Про звернення громадян” (далі - Закон № 393/96-ВР) встановлює й інші права, пов'язані з розглядом звернення та способом вирішення порушених питань. Це зокрема, права на присутність при розгляді звернення, особистий прийом тощо.

Системний аналіз положень Основного Закону дає підстави стверджувати, що **конституційна гарантія поширюється лише на три елементи права на звернення, які визначені у статті 40**. При цьому, **додаткові права, які визначає Закон № 393/96-ВР, не є абсолютними та можуть підлягати обмеженням**. Водночас такі обмеження мають бути встановлені Законом, застосовуватись лише для досягнення легітимної мети та бути необхідними у демократичному суспільстві.

У контексті таких обмежень необхідно перш за все звертатись до вимог Закону України “Про правовий режим воєнного стану”, який є спеціальним по відношенню до інших законів в період дії правового режиму воєнного стану.

Відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України “Про правовий режим воєнного стану” (далі - Закон № 389-VIII) в умовах дії правового режиму воєнного стану можуть застосовуватись окремі заходи, які в більшій чи меншій мірі можуть обумовлювати за своїм змістом обмеження можливості реалізації окремих прав громадян, визначених у Законі № 393/96-ВР.

Перш за все такі обмеження можуть бути пов'язані із:

- *встановленням посилення охорони та особливого режиму роботи* органу влади, установи до якої подано звернення (п. 1 ч. 1 ст. 8 Закону № 389-VIII);
- *запровадженням на певній території комендантської години* (п. 5 ч. 1 ст. 8 Закону № 389-VIII);
- *встановленням особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування, а також руху транспортних засобів* (п. 6 ч. 1 ст. 8 Закону № 389-VIII).

У випадку впровадження зазначених обмежень за певних обставин (наприклад, для відсічі диверсійно-розвідувальним групам ворога), реалізація будь-яких прав, пов'язаних з особистою присутністю громадянина та інших дотичних прав, визначених у Законі № 393/96-ВР, може бути неможливою.

Серед таких прав можна виділити:

- право на особистий прийом;

- особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- знайомитися з матеріалами перевірки;
- подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;
- бути присутнім при розгляді заяви чи скарги.

Крім того, в умовах воєнного стану законодавець у ч. 3 ст 9 Закону № 389-VIII передбачив звільнення від відповідальності за дії (бездіяльність) особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту.

Отже, у випадку ненадання відповіді на звернення, за вказаних вище умов, відповідальна посадова особа суб'єкта владних повноважень не нестиме юридичну відповідальність. При цьому зазначене не позбавляє таку посадову особу обов'язку розглянути звернення та надати обґрунтовану відповідь після завершення дії вказаних обставин.

Важливо! Зважаючи на значну завантаженість суб'єктів владних повноважень в період воєнного стану, пов'язану з виконанням завдань та функцій, спрямованих на захист державності та територіальної цілісності України, громадянам важливо дотримуватись принципів розумності та розсудливості при направленні звернень та уникати порушення повсякденних питань, вирішення яких не є невідкладним та не пов'язане з існуванням реальної загрози життю та здоров'ю громадян.

Таким чином, додаткові гарантії права на звернення, окрім визначених у статті 40 Конституції України, не є абсолютними та можуть підлягати обмеженням (ускладненням в реалізації) в умовах воєнного стану.